

© Плавич В. П.

2. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем / Василькова В. В. — СПб. : Издательство. Лань, 1999. — 480 с. — (Синергетика и теория социальной самоорганизации). Серия: Мир культуры, истории и философии.
3. Ласло Эрвин Макросдвиг (К устойчивости мира курсом перемен) / Ласло Эрвин ; предис. А. Ч. Кларка, пер. с англ. Ю. А. Данилова. — М. : Тайдекс Ко, 2004. — 208 с.
4. Метафизика / Пер. А. В. Кубицкого. М.-Л.: Соцэргиз. 1934. — переизд.: *Аристотель*. Метафизика. — М.: изд-во Эксмо, 2006. — 608 с.
5. Мир энциклопедий [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.encyclopedia.ru/internet/uekm.html>.
6. Савостьянова М. В. Перспективы человека разумного: эволюция или адаптация? / Савостьянова М. В. — К. : Издатель ПАРАПАН, 2005. — 168 с.
7. Сачков Ю. В. Случайность формообразующая [Электронный ресурс] — Режим доступа: http://kirsoft.com.ru/freedom/KSNews_97.htm
8. Цикин В. А. Философия самоорганизации сложных систем / В. А. Цикин. — Суми : СДПУ, 2001. — 196 с.
9. Чайковский Ю. В. О природе случайности. Монография / Ю. В. Чайковский. — Институт истории естествознания и техники РАН, 2004. — 2-е изд., испр. и доп. — 280 с.

Плавич В. П. - Доктор філос. наук, професор, академік, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри загальноправових дисциплін та міжнародного права

ГУМАНІТАРНЕ ЗНАННЯ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ РЕЦЕНЗІЯ

Потреба в ефективному, якісному гуманітарному знанні постійно зростає у зв'язку з розширенням сфери його застосування та спробами технологізації гуманітарних наук. На гуманітарні дисципліни покладаються великі надії щодо спроможності подолати кризові явища в сучасній цивілізації і глобальні проблеми, які загрожують самому існуванню людства. Вимоги до гуманітарного знання не можуть бути виконані без вирішення ряду методологічних завдань. Методологія науки чимало зусиль доклала, щоб вирішити, в яких же випадках достатньо описів і класифікацій, якими переповерхнені гуманітарні науки, а коли цього недостатньо і необхідні строгі теорії, точні методи, надійні передбачення. На жаль, методологія науки була переважно методологією природознавства. Методологічні дослідження гуманітаристики представлені далеко не так широко. Монографія О. І. Афанасьєва [Афанасьєв А. И. Гуманитарное знание и гуманитарные науки: Монография. — Одесса: Бахва, 2013. — 288 с.] закриває певну білу пляму в цьому питанні.

В монографії представлено концепцію додатковості двох взаємовиключних підходів у визначенні статусу гуманітарного знання: перший орієнтує гуманітаристику на відповідність канонам науковості, другий окреслює гуманітарну сферу, де використовуються специфічні концептуальні установки та засоби пізнання і представлення знань. Ідея додатковості послідовно верифікується автором на методологічних конструктах: наукове знання, теорія, метод, парадигма, картина світу, раціональність тощо.

Автор, демонструє, що такі риси об'єктів науки як унікальність, складність, мінливість, активність, які часто вважають специфічними для гуманітаристики, насправді не є такими. Вони характерні взагалі для безлічі систем, а тому досліджуються в такій загальнонауковій теорії як параметрична теорія систем в якості системних параметрів. Це робить релевантним використання системного підходу для аналізу специфіки гуманітарного знання. До гуманітарного знання можуть бути застосовані загальнонаукові критерії, а гуманітарні науки можуть використовувати такі ж способи і засоби пізнання і представлення знання, що й інші науки.

Проведений аналіз дозволяє авторові сформулювати тезу про необхідність розрізнення гуманітарних наук та гуманітаристики саме за ознаками науковості. У рамках гуманітарного знання виокремлено три сфери знань. Перша відповідає строгим стандартам науковості, друга використовує більш розмиті стандарти науковості, але тяжіє до першої. Третя сфера гуманітаристики протистоїть першій і є позанауковою з різним ступенем віддаленості від науки її окремих складових (гуманітаристика у вузькому сенсі). Це дозволяє авторові розрізнити в гуманітарній галузі наукове і ненаукове знання, а також два типи наукового гуманітарного знання, на основі відповідності сильним

© *Погорелова О.О.*

або слабким критеріям науковості.

В рамках постструктуралізму та постмодернізму давно показано велике значення наративу в культурі загалом і в науці, зокрема. Це іноді розуміють як наближення гуманітарної науки до літератури. На відміну від цього автор концентрує увагу на науковій спроможності наративів особливо по відношенню до пояснення як функції науки. В монографії доведено, що ступінь науковості гуманітарного знання визначається характером пояснювальної здатності наративів. Показані пояснювальні можливості наративної організації гуманітарного знання, виявлені особливості пояснювальних процедур у гуманітаристиці. Вичленований особливий вид наукових пояснень, який відрізняється від відомих схем пояснення в природних науках – наративні пояснення та зазначено умови їх функціонування.

Істотним внеском у методологію гуманітарного знання є аналіз автором двох протилежних підходів до побудови гуманітарних теорій, що дозволило показати додатковість їх описів, а також аналіз різноманітних смислів і способів представленості в гуманітаристиці методологічних понять парадигми і картини світу, що дало можливість показати їх додаткову природу.

Цікавим є аналіз автором гуманітарних парадигм та їх видів, на основі чого робиться обґрунтований висновок про те, що парадигмальну різноманітність слід вважати не недоліком, а достоїнством, як науки, так і взагалі культури. В цьому сенсі витиснення парадигм, яка описана Т.Куном, є притаманною природничим наукам і не є ознакою гуманітарних наук.

Заслуговує на увагу концептуалізація гуманітарної наукової картини світу, що відрізняється від гуманітарної картини світу, яка передбачає метафорично-ціннісний сенс як вираз людської інтенціональності, віднесеної до всього універсуму, і від дисциплінарних картин світу, властивих відповідним гуманітарним сферам.

Цікавою та багатообіцяючою є пропозиція автора щодо необхідності розрізнення об'єктної і суб'єктної раціональності, адже це дозволяє розширити сферу раціональних підстав гуманітарного знання, зокрема, співвіднести специфіку гуманітаристики з суб'єктною раціональністю. Тим самим, виявляються підстави для відносно строгих гуманітарних наук на основі об'єктної раціональності і менш суворої гуманітаристики на основі суб'єктної раціональності. Доповнюваність об'єктної і суб'єктної раціональності – наслідок додатковості гуманітарних наук і гуманітаристики.

Загалом запропонована О.І.Афанасьєвим концепція дає хороші можливості для вирішення ряду актуальних проблем методології гуманітарного знання і відкриває перспективи подальших досліджень. Монографія є подією не тільки в теоретичній площині. Вона має також і практичне значення: для розробки викладацьких курсів з методології гуманітарних наук, для розробки конкретних наукових, освітніх, інформаційних програм, для реалізації моделей гуманітарної експертизи.

Книга написана жваво, включає багато цікавих прикладів з різних галузей науки, особливо зі сфери історії та літературознавства. Вона стане в пригоді фахівцям в області філософії та методології науки, аспірантам, студентам, а також усім, хто цікавиться філософсько-методологічними проблемами науки.

Погорелова Е.А. - кандидат философских наук, старший преподаватель.
УДК- 100+355.5

СПОРТ ТА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА У СУЧАСНОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Фізична культура і спорт як соціальні, психологічні та культурні феномени відносно недавно стали предметом філософської рефлексії. Автор статті розглядає міру осмислення даних феноменів і пов'язані з нею концептуальні труднощі в сучасному філософському дискурсі як у нас в країні, так і за кордоном.

Ключові слова: *соціальний феномен, спорт як соціальний феномен, фізична культура в сучасному філософському дискурсі*

СПОРТ И ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА В СОВРЕМЕННОМ ФИЛОСОФСКОМ ДИСКУРСЕ

Физическая культура и спорт как социальные, психологические и культурные феномены